

не бути повноцінною. У зв'язку з цим, намагаюсь надавати перевагу не зовнішнім ефектам, які б вони не були сучасними і інноваційними, а самому змісту, його глибині, актуальності, новизні.

... Вірю в педагогічний ефект вміло підбраного і вміло використаного афоризму, цитати. Шукаю сам і спонукаю до цього студентів. Не просто розповідай і відповідай, а *впливай*. Знати взагалі – це добре, але педагогу важливо знати, щоб впливати.

... Один спортсмен, який досягнув значних успіхів завдяки самовдосконаленню, якось сказав: «Я тішуся з того, що у мене під час роботи над собою появився внутрішній цензор, який сильніший за мене. Він коригує мої дії, стримує, йде проти моєї волі, проти моїх бажань. Раніше бажання керували мною і відволікали від роботи над собою – тепер я керую своїми бажаннями».

Якісними характеристиками дієвості його підходу до викладання педагогіки можуть слугувати численні відгуки студентів: *«Коли ми спочатку дивились живі фрагменти, а потім звертались до неживої теорії, то ця теорія оживала. І ще вона оживала тому, що проникала в мене не через голову, а через душу. Саме душею я починав розуміти її необхідність»*; *«Відеоситуації були підбрані таким чином, що допомагали побачити себе і свої помилки, заряджали енергією й спонукали до самовдосконалення»*; *«Мені, юнаку, ця наука «реально вставила мізки»*; *«Мені було цікаво й корисно, тому що в кожній відеоситуації я шукав себе і думав, як би я вчинив на місці того чи того педагога»*; *«Ця дисципліна ніби дала мені право на самостійне володіння автомобілем. Раніше мені вказували, куди їхати, де повернути, з якою швидкістю їхати, де гальмувати. Тепер я сам можу обирати, куди прямувати, де повернути, а особливо, де потрібно гальмувати»*; *«Цей предмет надихнув мене бути не просто тренером, а тренером-вихователем. Без цього я не зможу стати позитивним героєм у житті своїх вихованців, авторитетом і майже рідною людиною. Але не лише надихнув, а й неабияк підготував»*; *«Ця дисципліна стала для мене маленьким початком великого продовження»*; *«Дивно, але ці заняття і цей предмет зробив мене сильнішим. Сьогодні остання пара – фініш. Але попереду нелегка дистанція життя. Якби не цей предмет – я б досі перебував у застої, як та механічна птаха, що застрягла між гіллям. Спасибі, що дали поштовх і можливість прозріти»*.

ТЕХНОЛОГІЯ ПРИХОВАНОГО ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ УЧНЯ

Ткаченко Д. Л.

***Студентка факультету математики, фізики, комп'ютерних наук і технологій
Науковий керівник – доц. Холковська І. Л.***

Пріоритетним напрямом державної політики в сфері освіти є розвиток системи виховання підростаючого покоління. Одним з найважливіших завдань модернізації системи освіти є формування інтелектуальної нації, представники якої володіють не тільки конкурентними знаннями, креативним мисленням, а й високими громадянськими і моральними принципами, почуттям патріотизму і соціальної відповідальності.

На сьогоднішній момент підкреслюється багатогранність виховання і розглядається з цих позицій домінантність формування світогляду особистості, духовної культури і загальнолюдських цінностей.

Виявлені тенденції вимагають кардинального осмислення системи виховної роботи з позиції створення умов для вибору дитиною індивідуальної траєкторії розвитку, що відповідає її можливостям і схильностям, цінностям батьків і суспільства.

Очевидно, що позитивна динаміка ефективності такої діяльності може бути лише при детальному вивченні і збалансованому поєднанні інтересів і потреб усіх учасників освітнього процесу. Освіта – не тільки оволодіння знаннями, вміннями і навичками, а перш за все, виховання, розвиток особистості, її соціалізація. Стає очевидним необхідність підвищення статусу виховної роботи, зміни підходів, принципів, характеру виховної роботи.

Проблемою виховного впливу на свідомість учня займалися багато зарубіжних і вітчизняних учених Ж. Піаже, Д. Дьюї, Л. Віготський, О. Леонтьєв, П. Гальперін, Н. Талізїна, Д. Ельконін, В. Давидов, С. Рубінштейн, Н. Менчинська, М. Скаткін, І. Нікольська, Ю. Верінг, Т. Маліков, А. Шрайнер, В. Єжкова, Д. Серєда, І. Зязюн, Г. Костюк, В. Сухомлинський та інші.

Метою статті є дослідження особливостей прихованого виховного впливу та методи його використання у роботі з учнями загальноосвітніх шкіл.

У цілісному педагогічному процесі важливе місце займає процес виховного впливу на особистість. Сутність, а також місце і роль цього процесу найлегше зрозуміти, розглядаючи його в структурі загального процесу формування особистості.

Виховний вплив має низку особливостей.

Виховний вплив – це цілеспрямований процес. Він стає ефективним, коли педагог спеціально визначає мету виховання, до якої він прагне. Найбільша ефективність досягається в тому випадку, коли ця мета відома і зрозуміла вихованцю, і він згоден прийняти її.

По-друге, це багатофакторний процес. При його здійсненні вчитель повинен враховувати і використовувати величезну кількість об'єктивних та суб'єктивних факторів. Індивід піддається багатьом різним впливам і накопичує не тільки позитивний, але і негативний досвід, який потрібно коригувати. Багатофакторність пояснює вплив неоднозначності на результати навчання.

По-третє, особистість учителя відіграє величезну роль у процесі виховного впливу: його педагогічне мислення, риси характеру, особисті якості, цінності.

По-четверте, навчальний процес характеризується віддаленістю між результатами та безпосереднім виховним впливом. Виховний вплив не має негайного ефекту. Його результати не такі відчутні, не такі очевидні, як, наприклад, результати навчального процесу.

По-п'яте, наступність – це особливість навчального процесу. Виховання в педагогічному процесі – це процес систематичної взаємодії вихователів та учнів. Одна подія, якою б блискучою вона не була, не здатна сильно вплинути на поведінку учня, а також і студента.

Отже, виховний вплив – процес цілеспрямованого формування особистості; це спеціально організована, керована і контрольована взаємодія вихователів і вихованців, кінцевою своєю метою має формування особистості, потрібної і корисної суспільству.

Метод прихованого виховного впливу розпадається на складові його елементи (частини, деталі), які називаються методичними прийомами. По відношенню до методу прийоми мають частковий, підлеглий характер. Вони не мають самостійного педагогічного завдання, а підкоряються тому завданню, яке

переслідує даний метод. Методи прихованого виховного впливу виявляють себе через:

- безпосередній вплив вихователя на вихованця (за допомогою переконання, вимоги, наказу, погрози, покарання, заохочення, особистого прикладу, авторитету, прохання, поради);

- створення спеціальних умов, ситуацій і обставин, які змушують вихованця змінити власне ставлення, висловити свою позицію, здійснити вчинок, проявити характер;

- громадську думку групи, колективу (шкільного, студентського, професійного), особистісно значущого для вихованця, а також завдяки авторитетній для неї людині – батькові, вченому, художнику, державному діячеві, діячеві мистецтва, і засобам масової інформації (телебачення, друковані видання, радіо);

- спільну діяльність вихователя з вихованцем, спілкування, гру;

- процеси навчання і самоосвіти і передачі інформації, соціального досвіду в колі сім'ї, в процесі дружнього і професійного спілкування;

- занурення в світ народних традицій, фольклорної творчості, читання художньої літератури.

Методи виховання у вітчизняній науці об'єднуються в чотири групи і складають таку систему:

а) методи формування обізнаності: розповідь, бесіда, лекція, дискусія, дискусія, приклад методу;

б) методи організації занять та формування поведінкового досвіду: вправи, навчання, вимога, створення навчальних ситуацій;

в) методи стимулювання поведінки: змагання, гра, заохочення, покарання;

г) методи контролю, самоконтролю та самооцінки: спостереження, методи опитування (співбесіди, анкетування), тестування, аналіз результатів.

Методи переконань, за допомогою яких формуються погляди (уявлення, поняття) учнів і здійснюється оперативний обмін інформацією в педагогічній системі між її членами (нав'ювання оповідання, діалог, диспут, інструктаж, репліка, розгорнута розповідь).

Методи вправ (привчання). Методи, за допомогою яких організовується діяльність учнів і стимулюються позитивні її мотиви. Доручення, різного виду завдання, метод прикладу, показ зразків, педагогічна вимога.

Методи оцінки і самооцінки. Методи, за допомогою яких стимулюються самооцінки і виявляється допомога учням в саморегуляції їхньої поведінки, в саморефлексії (самоаналізі), самовихованні, а також оцінюються вчинки учнів (змагання, заохочення, ситуація довіри, зауваження, осуд).

Отже, прихована форма виховного процесу є впливом всієї організації, всього ходу педагогічного процесу на становлення особистісних якостей. Так, наприклад, дотримання навчальної дисципліни викладачем, демонстрація відданості науці, зацікавленість в успіху дітей, правильна мова, хороші манери – все це має позитивне виховне значення і формує у дітей сумлінність, старанність, працьовитість, відповідальність та інші позитивні якості. Учень неусвідомлено переймає дані риси у викладача.

Різні поєднання основних психологічних способів впливу утворюють велике різноманіття прийомів, що викликають бажані зміни в психіці і поведінці людини. Система таких прийомів формує той чи інший метод психологічного впливу.

Література

1. Галузяк В. М., Сметанський М.І., Шахов В.І. Педагогіка: Навчальний посібник. 5-е вид., випр. і доп. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 400 с.

2. Галузяк В. М. Типологія базових моделей виховання. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 7. Вінниця, 2002. С. 94 - 102.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ, 2004. 352 с.
4. Духнович О. Народна педагогіка (Фрагменти). Твори / Упоряд. О. Рудловчак. Ужгород: Карпати, 1993. 250 с.
5. Євтух М. Б., Волощук І. С., Шепотько В. П. Виховне середовище для сільських обдарованих і талановитих школярів: навч. посібник. Київ. 2008. 223 с.
6. Єгорова І. В. Методика виховної роботи. Методичний посібник. – Івано Франківськ, 2006. 92 с.
7. Сорока Г. І. Організація виховної роботи: планування, аналіз, методичне забезпечення. Харків: Основа, 2006. 128 с.
8. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ІПО. Харків, 2012. 128 с.
9. Холковська І.Л. Методика виховної роботи: Практикум. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. 208 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У ШКОЛЯРІВ

Ткачук Н. І.

***Студентка факультету математики,
фізики, комп'ютерних наук і технологій
Науковий керівник – доц. Холковська І. Л.***

У XXI столітті одним з найголовніших показників успішної людини є вміння спілкуватися та зрозуміло доносити свою думку. Спілкування, в свою чергу, вимагає певних знань і умінь, які з часом кожна людина розвиває. При цьому, високий рівень комунікативності розглядається як умова успішної адаптації до навколишнього соціального середовища. Комунікація є невід'ємною частиною будь-якого виховного процесу, тому формування комунікативних умінь веде до підвищення як навчально-виховного процесу, так і розвитку особистості дитини.

В сучасному світі перед кожною людиною постає низка вимог, яким вона повинна відповідати, одна з найважливіших – це досконале володіння літературною мовою. В свою чергу, мова – це не тільки універсальний засіб спілкування та формування особистості, а й один з найважливіших чинників адаптації людини у суспільстві. Одним з перших випробувань для процесу адаптації є вступ дитини до школи, де вона знайомиться з ровесниками. Те, як дитина говорить і поводить з іншими, буде говорити про те, чи вона буде прийнята суспільством. Комунікативні вміння – це акт і процес встановлення контактів між суб'єктами взаємодії за допомогою вироблення загального сенсу переданої і сприйнятої інформації [1]. У системі взаємозв'язків людини з іншими людьми виділяються такі функції спілкування, як інформаційно-комунікативна, регулятивна і афективно-комунікативна [2].

Інформаційно-комунікативна функція – це функція, яка розвивається у процесі передачі і прийому інформації. За час спілкування між людьми інформація не просто передається і приймається, а саме формується, в наслідок чого, спілкування стає не буденного, а творчо-продуктивного характеру. Інформаційно-